

УДК: 371.315

Полюян О. М., викладач (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

МЕТОД КОЛЕКТИВНОГО ОБГОВОРЕННЯ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАТИВНОГО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Анотація. Статтю присвячено питанням інтенсивного вивчення іноземних мов у навчальних закладах. Розглянуто один із засобів удосконалення навчального процесу з англійської мови, а саме використання методу колективного обговорення. Наведено способи покращення та зразки проведення дискусій. Визначено прийоми, що допоможуть у набутті учнями ефективних умінь користування англійською мовою, та розкрито проблеми цілеспрямованого керування процесом викладання з боку вчителя.

Ключові слова: колективне обговорення, спілкування, дискусія, полілог.

Аннотация. Статья посвящается вопросам интенсивного изучения иностранных языков в учебных заведениях. Рассматривается одно из средств улучшения учебного процесса по английскому языку, в частности использование метода коллективного обсуждения. Представлены средства улучшения и образцы проведения дискуссий. Определены приемы, которые помогут в приобретении учениками эффективных умений пользования английским языком и раскрыты проблемы целенаправленного управления процессом преподавания со стороны учителя.

Ключевые слова: коллективное обсуждение, общение, дискуссия, полилог.

Annotation. The article deals with the intensive learning of English in educational establishments. The method of group discussion is under consideration. Instructions and examples for participating in a group discussion are given. The methods which will help pupils in acquiring effective skills in using English are identified and the problems of the teaching process management by the teacher are solved.

Keywords: group discussion, dialogue, communication, polylogue.

Протягом останніх років суспільство ставить нові конкретні завдання перед працівниками освіти, що спрямовані на вдосконалення методів навчання, зокрема іноземних мов. У наш час бурхливого розвитку науки, техніки та розширення економічних, культурних та політичних зв'язків нашої держави з країнами близького і далекого зарубіжжя гостро постає проблема інтенсивного вивчення іноземних мов, досконале вирішення якої

полегшило б спілкування представників України у різних сферах виробничо-господарської діяльності.

На сьогодні найбільшого поширення у викладанні іноземних мов набуває комунікативна спрямованість. Ефективність цього напрямку доведено використанням на практиці. Однак подальше вдосконалення цього напрямку є можливим та актуальним у галузі його специфічного використання у різних типах навчальних закладів.

Проблему вдосконалення методики викладання у навчальних закладах різних типів розглядали українські та російські дослідники Е. Г. Арванітопуло, Л. В. Биркун, Н. Д. Гальськова, О. О. Заболотська, І. О. Зимня, О. В. Коряковцева, Т. Є. Сахарова, Н. Д. Соловйова, Н. В. Матяш, Н. Г. Чанілова, Л. С. Єсіна, О. Б. Тарнопольський, В. В. Титова та ін.

Дослідження М. А. Аріяна, О. М. Борисової та Т. В. Душеїної присвячені проблемі удосконалення методики навчання іноземної мови в загальноосвітній школі та спрямовані на підвищення мотивації до вивчення іноземної мови у учнів старших класів.

Метою нашої статті є обґрунтування напрямів розвитку комунікативних умінь та навичок учнів у процесі вивчення іноземної мови. Для цього передбачено вирішення таких завдань:

- визначити прийоми, що уможливають набуття учнями ефективних умінь користування англійською мовою;
- диференціювати прийоми та методи для вдосконалення навичок усного спілкування.

Аналіз основних принципів комунікативного напрямку та інтенсивного методу навчання іноземної мови дає підстави стверджувати про те, що вони вкрай близькі між собою, зважаючи на загальність для них оволодіння спілкуванням мовою, яку вивчають. До таких загальних принципів передусім належать:

- особа вивчає іноземну мову, спілкуючись нею;
- мова є функціональним засобом реалізації мовних намірів того, хто нею розмовляє чи пише;
- у центрі уваги знаходиться особа, яка навчається;
- курс вивчення мови повинен бути орієнтованим на задоволення мовних потреб певної категорії осіб, які вивчають іноземну мову;
- оволодіння іноземною мовою має бути здійснюваним разом із творчою діяльністю, що стимулює пізнавальну активність осіб, які вивчають іноземну мову шляхом вирішення когнітивних завдань;
- мову вивчають у контексті визначеної цивілізації як феномен іншої культури [1].

Особливо вагомим постає увиразнення ролі та значення спілкування у колективі, тобто колективної взаємодії осіб, що вивчають іноземну мову. Це такий спосіб організації навчального процесу, за якого:

а) учасники дискусії активно спілкуються між собою, обмінюючись навчальним матеріалом, і за рахунок цього розширюють свої знання, вдосконалюють уміння та навички;

б) між учасниками дискусії складаються оптимальні та характерні взаємовідносини, що слугують умовою і засобом підвищення ефективності навчання;

в) умовою успіху кожного є успіхи інших [2].

Поняттям «інтенсифікація навчально-виховного процесу» в методичній літературі означають збільшення мовленнєвих дій, що їх виконує учень за одиницю часу. Для цього потрібно:

а) враховувати психологічні особливості особистості;

б) застосовувати найраціональніші способи формування і розвитку навичок та вмінь іншомовної діяльності;

в) оптимально використовувати сучасну техніку [3].

Усі ці вимоги щодо інтенсифікації вивчення іноземної мови враховують особливості процесу навчання та специфіку оволодіння іншомовним матеріалом, тому їх можна вважати найбільш глобальними і такими, що сприятимуть підвищенню ефективності та дієвості навчального процесу.

Під час активної взаємодії учні не тільки обмінюються знаннями про систему мови, але і навчаються спілкуванню. Процес навчання спілкування іноземною мовою є двостороннім процесом, у якому знань набуває не лише учень, але й учитель. Під час інтенсивного навчання взаємодія і співпраця вчителя та учня, вчителя і групи, учнів між собою є одним із найважливіших елементів методичної системи.

Необхідно звернути особливу увагу на важливість колективного обговорення (group discussion) у вивченні англійської мови. Ми досить часто спілкуємося з друзями, колегами, вчителями. Такі розмови є неофіційними, оскільки ми не плануємо їх заздалегідь. Нас не завжди хвилює вирішення певної проблеми. Неофіційна розмова об'єднує людей, але не завжди з конкретною метою. Спілкування задля певної мети відоме як колективне обговорення, або групова дискусія. Ви вже виступали в ролі учасника таких дискусій, наприклад, під час навчання у школі, ви домовлялися про проведення відпочинку разом, вирішення актуальних для класу питань. У такому разі ви та ваші друзі спілкувалися з конкретно визначеною метою. Такий колектив зазвичай намагається дійти згоди або вирішити певну проблему.

Найбільш поширеним різновидом окресленого виду мовленнєвої діяльності є дискусія за круглим столом (round-table discussion), що досить зручно, тому що всі учасники об'єднані спільною аудиторією і завдяки цьому кожен має змогу добре чути та бачити інших. Інколи керівник дискусії (discussion leader) спрямовує обговорення у потрібне русло та стежить, щоб учасники дискусії дотримувалися визначеної теми, та

допомагає дійти згоди. Під час дискусії можуть бути присутніми особи, що не беруть безпосередньої участі в обговоренні (audience), але вони прагнуть почути думки учасників дискусії щодо обраної теми.

Колективні обговорення на відміну від неофіційних розмов між друзями чи родичами є запланованими. Розроблено певні правила щодо проведення таких дискусій, які запобігають даремній втраті часу та сприяють досконалому вирішенню проблеми. Але слід пам'ятати, що всі правила ґрунтуються на ввічливості та взаємоповазі всіх учасників дискусії.

Бажано заздалегідь підготуватися до дискусії. Інколи тема може бути відомою заздалегідь. Якщо це можливо, потрібно підготуватися до дискусії, прочитавши книги, журнали чи енциклопедії, щоб зібрати якомога більше інформації за обраною темою. Ви можете спілкуватися з особами, що обізнані у цій сфері. І якщо кожен учасник дискусії буде достатньо обізнаний, успіх гарантовано!

Кожному учаснику варто приділити увагу. Вислухайте думки інших з такою увагою, яку б ви хотіли отримати, коли надійде ваша черга висловлюватися. Уважний слухач завжди ввічливий у ставленні до своїх колег. Не перебивайте того, хто говорить (speaker), і не розмовляйте під час дискусії з іншими колегами, що сидять поруч з вами. Якщо ви з кимось не погоджуєтесь, спокійно висловлюйте свої думки, але уникайте галасливих вигуків, як під час футбольного матчу. Такі вигуки можуть відволікати учасників групи від мети дискусії [4].

Не перебільшуйте своєї участі у колективному обговоренні. Трапляються випадки, коли один із учасників дискусії намагається домінувати над іншими, постійно перебиваючи колег і не даючи їм можливості вільно висловлювати свої погляди. Переконайтеся, що всі учасники однаковою мірою беруть участь в обговоренні.

Не переходьте на обговорення іншої теми. Обговорюючи певну тему, дуже легко перейти на іншу, безпосередньо не пов'язану з поставленою проблемою. У такому разі колектив не дійде згоди і не досягне відповідних результатів. Якщо виникає необхідність, ввічливо нагадайте учасникам дискусії не відволікатися від заданої теми [5].

Варто працювати над удосконаленням власного виступу. Здатність активно брати участь у колективному обговоренні допоможе вам у майбутньому. Для самовдосконалення, після закінчення дискусії, поставте собі та вашим колегам такі запитання:

1. Чи колектив дотримувався обраної теми?
2. Чи кожен учасник був достатньо обізнаний з обраною темою?
3. Чи всі учасники мали однакову можливість брати участь у дискусії?
4. Чи всі учасники були взаємно ввічливими?
5. Чи колектив досягнув бажаної мети?

Якщо ви дали ствердну відповідь на всі запитання, то дискусія пройшла успішно.

Для підвищення ефективності навчального процесу учням пропонують такі теми для обговорення:

Activities that every community should provide for young people.

Reasons to improve teacher-pupil relationships.

The world's best places for vacations.

The most important thing we can do to improve the future.

The major differences between reading books and watching television.

Учням необхідно підготуватись заздалегідь до дискусії. Якщо виникне необхідність, надайте їм допомогу.

Навчання мовної діяльності забезпечують передусім за все комунікативною спрямованістю кожного завдання. Методична установка інтенсивного курсу вивчення іноземної мови унеможливорює формальні завдання, механічні тренування форм мовних явищ, а відтак некомунікативне вживання іноземної мови. Наприклад, не потрібно формулювати завдання таким чином: «Дайте відповідь на мої запитання у заперечній формі» (таке завдання не є комунікативним, тому що воно вимагає вживання заперечної форми дієслів).

Навчально-виховний процес здійснюють на ґрунті основних дидактичних та методичних принципів, серед яких: принцип комунікативної спрямованості навчання, що забезпечує таку організацію навчального процесу, яка призведе до належного рівня практичного оволодіння іноземною мовою в усній і писемній формах, та принципи ситуативності і тематичної організації навчального матеріалу, що створюють умови для адекватної реалізації ідеї комунікативності. За змістом оволодіння мовою відбувається у межах тем, визначених програмою, а основною формою організації спілкування вважають мовленнєву ситуацію.

Дотримуючись принципів комунікативного навчання, вчитель забезпечить:

- розвиток в учнів умінь та навичок творчо підходити до вивчення навчального матеріалу й тому зробити засвоєння знань більш доступним;
- навчитись формулювати власну думку, правильно її виражати, доводити власну точку зору, аргументувати й дискутувати;
- навчитись слухати іншу людину, поважати альтернативну думку;
- збагачувати власний досвід шляхом залучення в різні життєві та соціальні ситуації;
- вчитись будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, шукати компроміси;
- розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, творчість тощо [6].

Учні залучають до самоаналізу, самопізнання та самовдосконалення в різних видах діяльності, яка є багатоваріантною, гнучкою, оскільки

виявляється в різноманітних формах (індивідуальна, парна, групова). Створена різними засобами позитивна емоційна атмосфера сприяє духовному взаємозбагаченню учнів, а кожній дитині надають можливість вільно користуватися англійською мовою, творчо себе випробувати в різних видах діяльності [7].

Підводячи підсумки дослідження, варто зазначити, що метод колективного обговорення під час вивчення англійської мови варто визнати одним із засобів удосконалення методики викладання іноземних мов. Поетапне впровадження цієї форми роботи на заняттях англійської мови сприяє формуванню в учнів вміння самостійно висловлюватися у формі полілогу. За результатами досліджень можна стверджувати, що запропонована методика сприяє підвищенню:

- по-перше, питомої ваги мовлення кожного учня, активності та розвитку комунікабельності учнів;

- по-друге, якості мовлення, оскільки під час такого спілкування кожен учасник розвиває вже відомі форми висловлювань та шукає нові, адекватні властивому йому способу мислення;

- по-третє, здатності учнів вирішувати проблемні ситуації шляхом взаємодії один з одним.

Зовнішньою формою та одночасно засобом організації колективного обговорення у навчальній групі є також свідоме та цілеспрямоване керування процесом викладання з боку вчителя. Умовою ефективного перебігу такого процесу варто вважати підвищення ефективності та творчої ролі вчителя й успішна реалізація його особистісних та професійних можливостей й у колективі, і через колектив.

Отже, метод колективного обговорення варто вважати ефективним у плані зростання навчальної успішності учнів під час вивчення іноземної мови.

1. Китайгородська Г. А. Інновації в освіті – дань моді или вимога часу? / Г. А. Китайгородська // *Іноземні мови в школі*. – М. : Версія, 2009. – № 2. – С. 2–7. 2. Китайгородська Г. А. Активізація навчальної діяльності / Г. А. Китайгородська // *Випуск II*. – М., 1982. 3. Ляховицький М. В. О сутності і специфіці експериментального дослідження в методиці навчання іноземній мові / М. В. Ляховицький // *Іноземні мови в школі*. – М. : Версія, 2012. – № 8 – С. 3–10. 4. Мирошніченко А. В. Навчання усного мовлення / А. В. Мирошніченко // *Англійська мова та література*. – 2009. – № 31. – С. 2–11. 5. Тульнова О. В. Використання комунікативного методу навчання іноземної мови на практиці / О. В. Тульнова // *Англійська мова та література*. – 2010. – № 7. – С. 2–4. 6. Назаренко О. І. Особливості навчання англійської мови професійного спрямування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1154> 7. Карпенко О. Вивчення неправильних дієслів / О. Карпенко // *English*. – № 40 (280). – 2005. – С. 5–8.

Рецензент: д.пед.н., професор Поташнюк І. В.